

# Notitie **SAMEN TEGEN ARMOEDE** in Molenlanden

Naar aanleiding van een in de gemeenteraad van Molenlanden raadsbreed aangenomen motie over armoede, hebben wij een proces ingezet om te komen tot verbeteringen in de lokale voorzieningen en aanpak. Hieronder doen wij verslag van dit proces tot nu toe. Dit met daarbij de kanttekening dat wij het voornemen hebben om dit met de partners door middel van de lokale netwerken en ketensamenwerking tot een continu en dynamisch proces te maken.

## **Het begrip armoede**

Armoede is van alle tijden en van alle landen in verschillende mate en verschijningsvormen. Dat maakt armoede een relatief en een subjectief begrip. Wanneer spreken we van armoede? Op die vraag krijgen we in een Afrikaans land, gesteld aan een dorpeling die gebrek aan eerste levensbehoeften heeft, een heel ander antwoord, dan in ons welvarend land. De ene oudere inwoner zal het inkomen bestaand uit alleen AOW, ervaren als armoede, terwijl de andere het er mee redt, ondanks dat het geen vetpot is. Het gezin wat ondanks een riant inkomen door een te ruim uitgavenpatroon en verkeerde keuzes, in de schulden is geraakt en te weinig geld heeft voor de boodschappen en Smartphones voor de kinderen, zal wellicht ook vinden in armoede te leven. Schuldenproblematiek kan ervoor zorgen, dat er door bijvoorbeeld beslaglegging op het inkomen, sprake is van een zeer laag inkomen. Hierdoor kunnen gezinnen met een “goed” inkomen terugzakken naar een inkomen onder bijstandsniveau. De inkomsten kunnen aanzienlijk dalen door beslag op de inkomsten (loon, uitkering, inkomensafhankelijke voorzieningen, zoals toeslagen van de belastingdienst). Persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden spelen dus een rol bij de armoedebeleving. De Verenigde Naties omschrijven het begrip armoede als “het niet kunnen voorzien in eerste levensbehoeften”. In Nederland worden de aantallen landelijk bepaald door uit te gaan van een minimum inkomensgrens die nodig is om in deze levensbehoeften te voorzien. Een ieder die dit inkomen of zelfs minder heeft, wordt geacht **risico** te hebben in armoede te leven. Het wordt benoemd als risico op armoede, omdat armoede een relatief begrip is en niet iedereen met een laag inkomen niet rond kan komen.

Dat gezegd hebbend zien wij ook in Molenlanden dat er inwoners zijn die ervaren in armoede te leven. En dat draagt niet bij aan de gezondheid en het welzijn van deze inwoners en kan zelfs leiden tot problemen en klachten. Armoede is dus een probleem voor deze inwoners en daarmee ook voor onze samenleving en lokale partners. Het is ook goed om ons daarbij te realiseren dat de gemeente een relatief kleine speler is waar het gaat om financiële problematiek/omstandigheden. Immers het inkomensbeleid is voorbehouden aan de rijksoverheid. En de overheid is vaak zelf ook onderdeel van het probleem via bijvoorbeeld de Belastingdienst als schuldeiser. Als gemeente kunnen wij vanuit onze verantwoordelijkheid voor onze inwoners zorgen voor adequate minimavoorzieningen en schuldhulp en het goed functioneren van de lokale ketensamenwerking. In de bijlage treft u een overzicht aan van de in onze gemeente aanwezige voorzieningen (kaart Avres).

## **Wat cijfers**

Als gemeente zijn wij niet op de hoogte van de inkomens- (en vermogens)situatie van alle gezinnen. Dat kunnen werkloze, arbeidsongeschikte inwoners, maar ook werkenden met een (volledige) baan en zelfstandigen zijn, met diverse inkomstenbronnen (en inwoners met een schuldenproblematiek en beslag op inkomsten). Wij kunnen dus ook niet vaststellen welke inwoners in armoede leven. Er is bekend dat in Molenlanden ruim 5% van de 16.776 huishoudens leven van een inkomen tot

maximaal 110% van het sociaal minimum. Dit is laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde van zo'n 8%. Dat zou dus om ongeveer 850 huishoudens in Molenlanden gaan. Deze gezinnen zouden een risico op armoede hebben. Volgens het CBS heeft in Molenlanden 3,5% van de kinderen risico op armoede, ten opzichte van bijvoorbeeld Sliedrecht 7%, Dordrecht 10%, Zwijndrecht 11% en landelijk gemiddeld 8%. Ook dat is relatief laag. Er zijn per 1 januari 2019 8.220 kinderen tot 15 jaar, dus daarvan zouden 288 kinderen risico op armoede hebben. De Stichting Leergeld, die samenwerkt met Avres, heeft in 2019 voor 414 Molenlandse kinderen een financiële tegemoetkoming verstrekt. Dat is een toename ten opzichte van 379 in 2018. Op basis van deze cijfers zou geconcludeerd kunnen worden dat de armoedeproblematiek in Molenlanden minder groot is dan het landelijk gemiddelde en omliggende gemeenten. Dit zijn echter statistische gegevens, die weinig zeggen over de feitelijke situatie wat armoede betreft.

In Molenlanden valt het op, dat mensen vaak de weg niet weten naar hulpverlening en de drempel om hulp in te schakelen zeer hoog is. Daarnaast krijgen wij regelmatig terug dat inwoners niet op de hoogte zijn van de voorzieningen/ diensten van bijvoorbeeld Avres en het sociaal team. Veel inwoners lijken de wegen naar de juiste hulpverlening niet te weten. Er lijkt sprake te zijn van stille/verborgen armoede.

<https://www.armoedefonds.nl/armoede-in-nederland>

<https://www.signalenkaartarmoede.nl/>

### **Probleemgericht specifiek beleid of opgavengericht generiek beleid?**

We focussen ons in dit verband op het vraagstuk "armoede". Onze samenleving, en dus ook onze gemeente, kent echter ook andere (toenemende) problemen zoals "eenzaamheid", "depressies", "burn-outs en psychische klachten onder jongeren", "toenemende vraag jeugdhulp", "verwarde personen", "toename dementie". Wij stellen de vraag, of het effectief is om voor deze problemen een apart beleid op te stellen? En de vraag of we hierin selectief willen en kunnen zijn? Met andere woorden richten we ons beleid op armoede maar niet op depressies? De statistische cijfers laten zien dat de armoedeproblematiek in onze gemeente minder groot lijkt, waardoor het niet logisch lijkt hier prioriteit aan te geven boven andere problematiek en een specifiek beleid hierop te ontwikkelen.

Of vinden we alle problemen belangrijk en verwerken we dit in generiek integraal beleid? En richten we ons in onze praktische werkwijze en maatregelen meer specifiek op probleemgebieden en op het individu dat integrale ondersteuning en zorg nodig heeft op de relevante leefgebieden. Wij hebben ons als college voorgenomen ons te richten op de kern, de pit. En daarvoor op zoek te gaan naar achterliggende oorzaken en problematiek. Kortom, niet te doen aan symptoombestrijding, maar ons te richten op de oorzaken. Het prioriteren van beleid op één van de problemen die we signaleren, past daar minder in. Wel zijn wij voorstander van praktische specifieke maatregelen als probleemgebieden daar om vragen.

Wij zien dat veel gesignaleerde problemen achterliggende, vaak individueel en/of door de omgeving bepaalde, oorzaken hebben, zoals persoonlijke omstandigheden (chtscheiding, verlies naaste, werkloosheid, verslaving), verminderde fysieke en mentale gezondheid/ziekte, beperkingen (lichamelijk, psychosociaal of psychisch), gebrek aan basisvaardigheden (laaggeletterdheid, digibeet, slecht rekenen, taal). Vaak staat armoede ook niet op zichzelf maar is er multiproblematiek.

Zo heeft iemand die armoede ervaart ook wellicht eenzaamheidsproblemen, gezondheidsklachten of depressiviteit. Dit maakt dat wij in het Sociaal Domein overkoepelende opgaven zien, die naar wij hopen en verwachten, met passende acties, leiden tot een vermindering van de gesignaleerde

problemen. Daarbij is er, daar waar we oorzaken signaleren, ook een opgave om te komen tot preventie.

Dit maakt dat wij als college de voorkeur geven aan een integraal beleid gericht op de oorzaken en preventie en geen voorstander zijn van bijvoorbeeld een specifiek armoedebeleid.

Wij werken daarom aan een integraal Meerjarenplan Sociaal Domein. Dit laat onverlet dat wij ons, waar het gaat om maatregelen en acties, daarin focussen op actuele thema's zoals kwetsbare ouderen en armoede. Immers ook al zijn de cijfers in Molenlanden relatief laag, het blijft ongewenste problematiek. Het is daarbij belangrijk om zaken in verband te zien, maar niet alles tegelijk te willen. Dus focussen helpt daarbij. Maar dit willen wij vanuit het integrale beleid vooral praktisch en pragmatisch doen. Zo zijn wij bezig met een werkgroep kwetsbare ouderen, een werkgroep VN-verdrag voor inwoners met een handicap. En zo hebben wij in het kader van het thema armoede ook een praktische aanpak aangekondigd en doorlopen met onze lokale partners. Wat ons betreft mondt dit uit in een praktisch actieplan.

Op onderstaande website staan meerdere artikelen over schulden en gezondheid. De impact van stress door de financiële problemen is ook groot. Op de website van [www.schuldenenincasso.nl](http://www.schuldenenincasso.nl) staan hier veel artikelen over beschreven; bijvoorbeeld

<https://schuldenenincasso.nl/themas/schulden-en-gezondheid/>

## **Onze rol**

Het Rijk bepaalt het inkomensbeleid, zoals de hoogte van het wettelijk minimumloon, de hoogte van de bijstandsuitkeringen, de beslagvrije voet en wettelijke rente bij inning van schulden, de wettelijke belastingtoeslagen en de inning daarvan, de voorwaarden voor en hoogte van werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen enz. Dit zijn de belangrijkste factoren die van invloed zijn op het ontstaan van risico's op armoede. Daarop hebben de gemeenten geen directe invloed.

Vanuit de wetenschap dat de gemeente, als het om armoede en inkomen gaat, één van de lokale partners in een keten is van zowel professionals als vrijwilligers, zien wij voor de gemeente een regierol in het samenbrengen van de partners en het praktisch verbeteren van de keten en de lokale voorzieningen, zoals schuldhulp en minimaregelingen. Dat vraagt om een meer gelijkwaardige rol van de gemeente en minder om beleidsbepaling van bovenaf. Met een goede ketensamenwerking van alle partners en een goed functionerend lokaal netwerk kunnen we gezamenlijk veel doen voor de inwoners die dat nodig hebben. Wij willen dan ook een blijvend appèl op alle lokale partners doen om hierin zoveel mogelijk gezamenlijk op te trekken en krachten te bundelen.

## **Onze aanpak**

### Avres

Als gezegd is de gemeente een onderdeel van de keten rond armoede. Gemeenten richten zich op zaken waar zij verantwoordelijk voor zijn en binnen hun invloedssfeer liggen, zoals minimavoorzieningen, schuldhulp, preventie en vroegsignalering. Avres heeft in 2018 een zogenaamde Minima Effect Rapportage (MER) uit laten voeren door het NIBUD. Daarin is het huidige minimabeleid en voorzieningen en de schuldhulpverlening tegen het licht gehouden en dat heeft geleid tot adviezen, aanbevelingen en acties van Avres. De overall conclusie was dat Avres en de deelnemende gemeenten dit behoorlijk voor elkaar hebben met een beperkt aantal aandachtspunten. U bent hierover eerder geïnformeerd:

Het Nibud raadt aan om het bestaande uitgebreide minimabeleid te handhaven om kwetsbare mensen met een laag inkomen te ondersteunen. Bij het versoberen van het minimabeleid zullen er waarschijnlijk

nog steeds armoedevallen optreden, omdat landelijk beleid soms voor een zeer beperkte toename van de bestedingsruimte zorgt. Daarnaast zorgt verlagen van het minimabeleid voor minder bestedingsruimte bij huishoudens zonder perspectief op werk. Ten slotte is het effect van een armoedeval op het aanvaarden van (meer) werk niet eenduidig.

| Adviezen NIBUD                                                                                                                                                  | Reactie Avres                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Evaluatie van de collectieve zorgverzekering. Het gaat dan specifiek over meeverzekeren van het eigen risico.                                                   | Dit zal worden meegenomen in de reguliere evaluatie van de collectieve zorgverzekering voor minima.                                                    |
| Verhoging bijdrage voor volwassenen aan sportieve, recreatieve en culturele activiteiten. Dit bedrag is op dit moment € 116 (€250 voor inwoners uit Lingewaal). | Op verzoek van gemeenten kan hierover een nader advies worden opgesteld.                                                                               |
| Getrapt afbouwen van de individuele inkomenstoeslag in verband met armoedeval                                                                                   | Advies van Avres is om dit advies niet over te nemen. Getrapt afbouwen is complex in de uitvoering. Bovendien geeft het onduidelijkheid voor inwoners. |

Daarbij heeft er in 2018 een klanttevredenheidsonderzoek plaatsgevonden over de schulddienstverlening. Het klanttevredenheidsonderzoek is afgenomen onder twee doelgroepen. Klanten die een traject schulddienstverlening hebben doorlopen tijdens de periode 1 januari 2016 tot en met heden en klanten die de nieuwe budgetcursus hebben gevolgd. De klanten zijn aan de hand van een enquête gevraagd om hun bevindingen te delen op het gebied van bereikbaarheid, de aanmeldprocedure, klantvriendelijkheid en de dienstverlening op de verschillende onderdelen.

Avres ontving meer reacties dan verwacht. Bijna 20 procent van onze klanten heeft de enquête ingevuld en aan ons geretourneerd. Klanten waarderen onze schulddienstverlening met een gemiddeld cijfer van 8,4. De budgetcursus wordt gewaardeerd met een gemiddelde van 8,3.

### Gemeente

De basis is dus goed op orde en kan als uitgangspunt gehanteerd worden voor praktische verbetering. Nieuw beleid is niet nodig. In onze raadsinformatiebrief van oktober 2019 hebben wij u ingelicht over de praktische aanpak van uw motie. Wij hebben ons gericht op het met de lokale partners op dit thema komen tot een concreet actie- en verbeterplan. Dit treft u in de bijlagen aan.

In het kort heeft het proces er als volgt uit gezien:

- Op 3 oktober heeft Avres voor lokale partners en professionals/Sociaal Teams een kennisbijeenkomst georganiseerd waar onder andere armoedebestrijding en stress-sensitieve aanpak aan de orde kwamen. Tijdens deze bijeenkomst is opgeroepen om op- en aanmerkingen en verbeterpunten mee te geven.
- Op 17 oktober Dag van de Armoedebestrijding is door de Stichting Leergeld en onze gemeente een avond over armoedebestrijding georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst is een oproep gedaan en de gelegenheid geboden om op- en aanmerkingen verbeterpunten mee te geven;
- Op 2 december hebben wij een werkatelier georganiseerd voor lokale partners. Daarbij is breed uitgenodigd inclusief Voedselbanken, diaconieën, Stichting Welzijn Molenlanden, Avres, Sociaal Team, Sociaal Loket enz. Tijdens deze bijeenkomst is aan werktafels met vijf

thema's, onder medeneming van de opbrengst van voorgaande bijeenkomsten, gediscussieerd wat beter kan, welke actie daarbij hoort en wie dat kan oppakken. De uitkomst hiervan treft u in de bijlage aan. Met de aanwezigen is afgesproken dat deze opbrengst naar alle genodigden wordt gezonden voor aanvulling en reacties en dat deze acties onder regie van de gemeente worden uitgezet. Ook is afgesproken in daar in het eerste half jaar van 2020 een vervolgbijeenkomst over te plannen om de voortgang te bespreken.

## **Doelen en aanpak**

Op hoofdlijnen kunnen we met onze partners de volgende doelen formuleren:

- ✓ Verbeteren informatievoorziening
- ✓ Meer inzet op preventie en vroegsignalering
- ✓ Beter benutten minimavoorzieningen
- ✓ Ondersteuning en schuldhulp dichtbij en laagdrempelig
- ✓ Versterken lokaal netwerk

In de bijlage treft u een overzicht aan van de verbeterpunten en acties die met onze partners zijn geformuleerd en die bijdragen aan genoemde doelen. De acties zijn inmiddels uitgezet. Voor de zomer volgt een volgende bijeenkomst met de lokale partners om vast te stellen wat de stand van zaken is en of er inmiddels andere inzichten en verbeterpunten zijn. Op die manier willen wij komen tot een dynamische aanpak en actief netwerk. Als de partners dit steunen kunnen wij op deze manier komen tot een "armoedenetwerk" of platform wat een aantal keer per jaar bij elkaar komt en verbeterpunten en acties afsprekt.

Als wij als gemeente vanuit onze regierol in staat zijn om de samenwerking in het netwerk te bevorderen, dan draagt dat bij aan de doelen die we hiervoor hebben benoemd.

## **Recente ontwikkelingen: Corona**

De coronacrisis plaatst het armoedevraagstuk in een ander daglicht. Er kan verwacht worden dat het aantal werklozen en uitkeringsontvangers en het aantal faillissementen zal toenemen de komende tijd. Dat zal een groter beroep op Avres in de vorm van uitkeringsverstrekking, minimavoorzieningen en schuldhulp tot gevolg hebben. Dit heeft gevolgen voor de benodigde capaciteit en middelen. Datzelfde zal gaan gelden voor het beroep op de vrijwilligers van de Stichting Schuldhulpmaatje, Stichting OBAF en Voedselbanken. We gaan er van uit dat het Rijk hierin zijn verantwoordelijkheid neemt en de gemeenten hiervoor voldoende compenseert en in staat stelt om ongewenste effecten te voorkomen en bestrijden. Wat ons betreft hoeven het beleid en de voorzieningen op zich niet zozeer aangepast te worden, maar zal het grotere beroep op voorzieningen tot meer gezamenlijke inspanningen leiden. Het investeren in het opbouwen van een zo veel mogelijk sluitende samenwerking en netwerk is daarom des te noodzakelijker.

## **Het vervolgproces**

Wij stellen het volgende proces voor:

### **Stap 1:**

Deze notitie is in concept samen met de actielijst voor reactie toegezonden naar zo veel mogelijk lokale partners. Er zijn inhoudelijke reacties ontvangen van AVRES, Stichting Welzijn Molenlanden, OBAF, Seniorenraad en de adviesraad Sociaal Domein.

Stap 2:

De aangepaste notitie en actielijst wordt voor vaststelling aan het college gezonden.

Stap 3:

De gemeenteraad wordt geïnformeerd via een collegeavond dan wel raadswerkgroep in overleg met de griffie. Indien mogelijk de lokale partners hierbij uitnodigen.